

Høring om endring i rammeplan for lærerutdanninger

Om oss

Ungdom og Fritid har 620 fritidsklubber, ungdomshus og andre åpne møteplasser over hele landet som medlemmer. Vi representerer 2500- 3000 ungdomsarbeidere og 40000- 60000 ungdommer i alderen 10 til 18 år, som er brukere av fritidsklubbene. 30 % av landets ungdommer mellom 13- 16 år bruker fritidsklubber to ganger i måneden eller mer (Ungdata 2013,2014). Ifølge SSB var det 688 åpne møteplasser i Norge i 2014.

Fritidsklubber kalles ofte åpne møteplasser, og er en arena for utøvelse av, og deltakelse i, kulturaktiviteter og selvorganisert idrett. Fritidsklubber benyttes av ungdom fra alle sosioøkonomiske grupper, men til forskjell fra mer organiserte fritidstilbud, benyttes fritidsklubbene også i stor grad av utsatt ungdom. Fritidsklubbene har årelange tradisjoner med forebygging av rusmisbruk, mobbing og annen risikoatferd. I mange kommuner har klubbene et godt samarbeid med politi, skole, utekontakter og andre tilstøtende tjenester.

Ettersom såpass mange ungdommer bruker åpne møteplasser, kan disse arenaene sees på som universelle forebyggingsprogrammer rettet mot alle ungdommer, uavhengig av risikonivå. Det finnes også eksempler på at noen åpne møteplasser har en eksplisitt sosialfaglig begrunnelse og retter seg mot ungdom i risikozonen, og er således et selektivt forebyggingsprogram.

Åpne møteplasser har et betydelig innslag av ungdom som faller utenfor på andre arenaer, også de som faller ut av skolen. Forskning viser at ungdom med innvandrerbakgrunn, ungdom fra familier med dårlig råd og ungdom med foreldre med rusproblemer har høyere risiko enn ungdom ellers for å bli utsatt for fysisk vold. Det er derfor av stor betydning at ansatte på åpne møteplasser kan håndtere møtet med ungdom som har blitt utsatt for vold og overgrep.

Tall fra SSB viser at få meldinger til barnevernet kommer fra fritidsklubber. I 2014 hadde bare 83 avsluttede undersøkelsessaker utspring i henvisninger fra fritidsklubber og utekontakter. Det tilsvarer 0,15 % av det totale antallet, og er lite når vi vet at mange ungdom i risikogrupper er aktive brukere av fritidsklubbene. Dette tallet har for øvrig gått noe ned de siste årene, både i antall og prosent av det totale antallet (SSB)

Ansatte i fritidsklubber skal ikke behandle eller håndtere ungdoms problemer som følge av vold eller seksuelle overgrep, men de skal kunne samarbeide med aktører med ekspertise på området, og de skal kunne jobbe forebyggende. Ungdomsarbeidere kan ikke gi barn kompetanse om hvordan de skal håndtere vold og seksuelle overgrep, men de kan gi ungdom verktøy til grensesetting og bevissthet når det gjelder egen kropp, og til å mestre egne følelser.

Kompetansebehov på åpne møteplasser

Det er store lokale variasjoner på kvaliteten i fritidsklubber i Norge i dag. Mangelen på nasjonale retningslinjer eller regelverk som forplikter fritidsklubbene, medfører at mange fritidsklubber drives med for lav kvalitet når det gjelder kompetanse og samarbeid.

Åpne møteplasser som mestrer å skape gode tilbud, kjennetegnes av et kompetent personale og stabil bemanning (Nova 2009). Forskere ved miljøer for ungdomsforskning ved Stockholms Universitet/ Malmö Högskola, professor Lars Lagergren og Pauline Grace ved Newman University, er fagfolk vi har samarbeidet med gjennom en årrekke. Begge vektlegger kompetanse og stabilitet i fritidstilbudet som avgjørende for å sikre varige relasjoner i lokalsamfunnet, og kvalitativt gode fritidstilbud til ungdom.

Vi ser med bekymring at flere kommunale fritidsklubber og andre åpne møteplasser har en løs kommunal forankring, mange klubber driftes med et stort innslag av frivillighet, og får lite oppfølging,

krav og retningslinjer fra sin kommunale ledelse. Vi registrerer i tillegg at flere og flere kommunale fritidsklubber erstattes med frivillige, foreldredrevne eller private tilbud. I disse fritidstilbudene vil verken det kommunale lovverket eller de kommunale samarbeidsnettverkene bidra til å beskytte barna, eller ivareta deres behov for oppfølging.

Både samhandlingsreformen og folkehelseloven (LOV-2011-06-24-29) vektlegger forebyggende arbeid, og en endring av innsatsen fra behandling til forebygging og tidlig intervensjon. Ifølge Stortingsmelding nr. 13 «Utdanning for velferd. Samspill i praksis (2011- 2012)», er folkehelse, barn og unges oppvekstvilkår og integrering i arbeidslivet sentrale perspektiver. Ansatte må kunne bruke oppsøkende metoder og ta i bruk hverdagsarenaer i behandling og rehabilitering, heter det i meldingen. Dagens samfunn stiller stadig større krav til kompetanse, og vi mener de samme kravene må stilles til dem som jobber med ungdom.

Det finnes ingen høyere utdanning som fører fram til en grad med direkte relevans for ansatte i fritidsklubber og ungdomshus i Norge. Flere forskningsrapporter peker også på behovet for kompetanseheving, og fagmiljøer ved norske utdanningsinstitusjoner etterlyser en utdanning for ansatte i fritidsklubb. Flere andre nordiske land har en utdanning i fritidspedagogikk både på bachelor- og masternivå, med gode resultater.

I et stadig mer komplekst samfunn er det helt sentralt at ansatte på åpne møteplasser har kompetanse om følgende:

- Plikter og rettigheter de har som kommunalt ansatte etter barnevernloven, forvaltningsloven og FNs barnekonvensjon
- Kunnskap om kommunal organisering og samarbeid
- Kunnskap om tegn til at barn og ungdom har blitt utsatt for ulike overgrep
- Kunnskap om hva vold og seksuelle overgrep er
- Kjennskap til metodikk for hvordan de kan bistå ungdom i å være bevisst på egne grenser, og hjelpe de unge til å uttrykke egne følelser

Fagutvikling

Ungdom og Fritid har i en årrekke samarbeidet med Norges Idrettshøgskole (NIH) og Høgskolen i Vestfold og Buskerud for å etablere en høgskoleutdanning for ungdomsarbeidere. Ungdom og Fritid samarbeider med en rekke forskningsmiljøer, og er redaktører for et vitenskapelig tidsskrift om åpent ungdomsarbeid. Basert på en behovsanalyse vi gjennomførte i samarbeid med de nevnte miljøene, har vi utarbeidet fagplaner for en bachelorutdanning med 20 studieplasser.

Et utdanningstilbud i kombinasjon med fast ansatte i fulle stillinger, er den beste måten man kan sikre kvalitet i disse tjenestene. Høgskolen i Buskerud og Vestfold og Norges Idrettshøgskole har underskrevet en intensjonsavtale om å opprette studiet, forutsatt at det ble finansiert av midler utenfra. Ungdom og Fritid hadde en dialog med Kunnskapsdepartementet og Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet i denne prosessen, og søkte i 2014 om støtte til å finansiere det første studieåret. Søknaden ble ikke innvilget. Inntil vi får finansiering til et bachelorprogram for ansatte på åpne møteplasser, vil vi anbefale at utdanningene på oppvekstområdet inkluderer faginnhold med relevans for ansatte på dette feltet. Ungdomsarbeidere møter ungdom i risikozonen, og må ha kompetanse om hvordan de skal kunne samhandle med andre tjenester. Dersom det ikke opprettes en egen utdanning for ansatte i denne sektoren, vil vi anbefale at rammeplanene for de pedagogiske utdanningene på oppvekstområdet inkluderer perspektiver med relevans for kommunalt ansatte som arbeider med barn og unges fritid.

Kilder:

Kristin Alve Glad, Carolina Øverlien og Grete Dyb. *Forebygging av fysiske og seksuelle overgrep mot barn - En kunnskapsoversikt* - 2010

Gjertsen, Hege og Olsen, Terje (2011). *Mangfold og engasjement i motvind. En studie av åpne fritidstiltak for ungdom*. NF-Rapport nr. 1/2011. Nordlandsforskning

Olson, Hans- Erik (2009): *Att profesjonalisera fritidssektorn. En internationell utblick. Fritidsledarskolorna*. Folkhögskolor i samverkan.

Svein Mossige og Kari Stefansen (RED.) *Vold og overgrep mot barn og unge En selvrapporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole*. NOVA Rapport 20/2007

http://www.nkvt.no/biblioteket/Publikasjoner/ForebyggingavFysiskeogSeksuelleOvergrepmotBarn_Kunnskapsoversikt.pdf

Vestel, Viggo & Ida Hyde (2009). *Fritidsklubb - kvalifisering og rusforebygging?* NOVA Rapport 15/2009.

Meld. St. 13(2011–2012). *Utdanning for velferd. Samspill i praksis.* (Regjeringen Stoltenberg II)

NOU 2013: 4. Kulturutredningen 2014

www.ssb.no:

<https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/Define.asp?MainTable=BarnevUnd04&KortNavnWeb=barneverng&PLanguage=0&checked=true>